

**Ilmiy amaliy
jurnal
№ 6 (8)
2026**

**YANGI
O'ZBEKISTON
IQTISODIYOTI**

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 6-son 2026 yil

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI**

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI

6

ISBN 978-9943-5256-3-4

Toshkent – 2026

MUNDARIJA

Karabayev R.Z. Raqamli iqtisodiyot: nazariy asoslari va O‘zbekistonda rivojlanish yo‘nalishlari.....	8
Ubaydullayeva N.A. Zamonaviy iqtisodiy sharoitda kichik biznes korxonalarining rivojlanish strategiyalari: nazariy yondashuvlar.....	11
Xatamov A.A. Raqamli transformatsiya asosida ixtisoslashtirilgan savdo majmualarida moliyaviy resurslarni boshqarishni takomillashtirish.....	15
Yokubjonova X.Yo. Co-marketing strategiyasining ekoturizmni brendlashiga integratsiyasi: metodologik yondashuv va amaliy natijalar.....	19
Yusupova M.B., Jamoliddinova (Usmonova) S.S. Ustama xarajatlarni tasniflash va uning mahsulot tannarxini shakllantirishdagi ahamiyati.....	24
Abdug‘ofurova O.M., Yusupova M.B. Ishlab chiqarish korxonalarida tannarxni kalkulyatsiya qilish va uni takomillashtirish yo‘llari.....	27
Xojiboyev M.Sh. Xorijiy tajribalarni O‘zbekiston nodavlat oliy ta’lim muassasalari boshqaruv hisobi tizimiga moslashtirish: nazariy asoslar va amaliy istiqbollari.....	31
Исраилова Д.К. Глобализация в условиях демографического кризиса: социально-экономические риски.....	38
Qurbonova X.I. Bozor iqtisodiyotida davlatning makroiqtisodiy muvozanatni ta’minlash va inqirozga qarshi siyosati.....	43
Asqarov A.H. Oliy o‘quv yurti talabalarida moliyaviy savodxonlikni aniqlash me’zonlari (noiqtisodiy yo‘nalishi talabalar misolida).....	47
Yunusova S.A., Turg‘unboyev A.A. Eko-mehmonxona tushunchasi, turlari va asosiy xususiyatlari.....	51
Barnayev Z.Sh. Xizmat ko‘rsatish sohasi korxonalari raqobatbardoshligining mazmun-mohiyati va xususiyatlari.....	55
Bobokulov A.A. Erkin iqtisodiy zonalar va kichik sanoat zonalarining hududiy iqtisodiy integratsiyaga ta’siri.....	59
Рахимжонов Б.Б., Рахимжонов Б.Б. Инновационные процессы как фактор развития промышленных предприятий.....	63
Matmusayev M.O. Raqamli iqtisodiyot sharoitida sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish strategiyalari.....	67
Raxmatjonova G.E. Ishlab chiqarish korxonalarining asosiy vositalari buxgalteriya hisobini xalqaro andozalar talablari bo‘yicha takomillashtirish.....	72
Kamoldinova N.A. Ayollar tadbirkorligi faoliyatida raqamli integratsiya darajasini baholash.....	76
Xaitova M.K. Raqamli platformalar orqali biznes modellarini yangilash va kompaniyalar strategik imkoniyatlarini kengaytirish.....	81
Yo‘ldashev M., Sotvoldiyev U. Davlat byudjetini taqchilligi va uni kamaytirish mexanizmlari.....	85
Maribjonov B.I., Arabboyev J.S. Tuman mahalliy byudjetidan moliyalashtiriladigan maktabgacha va maktab ta’limi tashkilotlarining 4-guruh xarajatlarining tahlili.....	88
Ro‘ziyev Sh.Sh. Hududiy iqtisodiy rivojlanishda mahalliy ishlab chiqarishni boshqarishning zamonaviy usullari.....	92
Nematov G‘.G‘., Sotvoldiyev U.K. O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotga o‘tishning iqtisodiy asoslari va istiqbollari: deкупpling indeksi tahlili.....	95
Karimov D.M., Mustafayeva H. Xorij tajribasi asosida O‘zbekistonda pensiya tizimini takomillashtirish....	99
Ermatova S.I. Sanoat korxonalarida majburiyatlar tarkibi va moliyaviy barqarorlikning empirik tahlili (Andijon viloyati to‘qimachilik korxonalari misolida).....	104
Ermatov M.S. Sun’iy intellekt va mehnat bozorida raqamli inqilob: tahdidmi yoki kelajak imkoniyatimi?....	107
Azizova H.A. Raqamli transformatsiya sharoitida sanoat korxonalarining investitsion-innovatsion faoliyatini takomillashtirish yo‘llari.....	111
Юсупов А.С., Джангабаева Г.П. Международный рынок акций: содержание, виды и особенности..	114
Xusanova Z.R. Andijon viloyatida ayollar tadbirkorligini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmi va uning xususiyatlari.....	119
Abdulazizov A.A. Energetika tarmog‘i korxonalarida ishlab chiqarish resurslaridan samarali foydalanishning nazariy asoslari.....	122
Norov A.E., Fazliddinov Sh.Sh., Erkinov X.X. Liderlik va motivatsiya o‘rtasidagi munosabatga ta’sir etuvchi omillar.....	126
Атаханова Ш.С., Мирхамидова Д.Н. Цифровая трансформация как инструмент достижения ESG-целей в нефтегазовой сфере Республики Узбекистан.....	131
Toxirov J.R. Mijozlarga yo‘naltirilgan raqamli marketing asosida savdo xizmatlarini modernizatsiya qilish.	136

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 6-son 2026 yil

Sulaymonova F., Ro‘zimov B. Online ta’lim xizmatlari bozorining kengayishi natijasida an’anaviy ta’lim sektorida yuz berayotgan iqtisodiy o‘zgarishlar.....	140
Zayavitdinova N.M. Hududda xizmat ko‘rsatish korxonalari faoliyatini boshqarish strategiyasini takomillashtirish.....	143
Odilova M.A. Kimyo sanoatidagi korxonalar faoliyatida resurslardan samarali foydalanish.....	147
Axmedova D.N. Mintaqaviy raqamli tayyorlik indeksining hududiy iqtisodiy o‘lishga ta’siri.....	151
Sapayeva N.K. O‘zbekiston to‘qimachilik sanoatida yashil transformatsiya va B2B raqamli marketing asosida barqaror rivojlanish modeli.....	155
Allayarov S. Startup financing mechanisms: a comparative analysis of angel investment, venture capital, bank lending, and state grants.....	158
Махмудов О.Х. Moliya tizimining boshqa iqtisodiy tizimlar bilan aloqadorligi.....	162
Ibragimova M.M. “Yashil iqtisodiyot” va “Yashil tadbirkorlik” tushunchalarining iqtisodiy mazmuni va evolyusion transformatsiyasi.....	167
Olimjonov A. Korxona faoliyatining samaradorligini oshirishda moliyaviy barqarorlik va rentabellik ko‘rsatkichlari o‘zaro bog‘liqligini tahlil qilish.....	171
Rakhimboeva B.D. Analysis of the economic situation of the development of export activities of small businesses in Uzbekistan.....	174
Raxmatova F.Y. To‘qimachilik korxonalarida aylanma iqtisodiyot modelini joriy etishning iqtisodiy mexanizmlari.....	178
Ergasheva A.F. Milliy hunarmandchilik mahsulotlarini brendlash va bozorda pozitsiyalashning strategik yondashuvlari.....	181
Navruzova G.U. Theoretical models and institutional mechanisms, forms and structures of cooperation between education and manufacture.....	184
Djumayeva S.K. Yashil investitsiya muhitini shakllantirishda raqamli iqtisodiyotning makroiqtisodiy ta’siri (O‘zbekiston hududlari misolida).....	188
Pardayev TN., Muqimov A.R. Boymirzayev K.M. Jismoniy shaxslar tomonidan olib kiriladigan tovarlardan bojxona to‘lovlarini undirishni takomillashtirish.....	193
Ибодуллоева З.С. Экономические стимулы внедрения водосберегающих технологий в аграрном секторе Узбекистана.....	199
Ibragimova G.S. Ta’lim sifatini yaxshilashda innovatsion yondashuvlar va raqamli vositalar.....	203
Raxmatova S.S. Turizmni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlashning o‘ziga xos xususiyatlari.....	207
Umarova M.M. Foreign brand spillovers and export performance of smes in emerging economies: a panel data analysis.....	212
Karimova F.A. Ekoturizmni barqaror rivojlantirishning xorijiy tajribasi va ularni O‘zbekistonda qo‘llash imkoniyatlari.....	217
Raxmanov B.I. Investitsiya siyosatini amalga oshirish mexanizmini takomillashtirish.....	221
Ashurova G.N. Charm-poyabzal sanoati korxonalarida sifatni boshqarish tizimini takomillashtirish yo‘llari.....	225
Axmadjanov I.I. Shaharlar va shahar aglomeratsiyalari mintaqalar va mamlakatlar ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining drayveri.....	228
Эгамназарова Г.Ш. Рақамли тенгсизлик: давлатлар ва тармоқлар ўртасидаги технологик узилишларни камайтириш йўллари.....	232
Mamanazarov M.A. Iqtisodiy o‘lishni rag‘batlantirishda milliy iqtisodiyotni modernizatsiya qilishning xorij tajribasi.....	236
Химматов А.Х. Йўл корхоналарини хусусийлаштиришнинг афзалликлари ва оқибатлари.....	241
Kambaraliyeva I.S. Raqamli iqtisodiyot sharoitida mehnat bozorining transformatsiyasi va raqamli ko‘nikmalarning ahamiyati.....	244
Muxiddinov T.Sh. Jizzax viloyatida turizm infratuzilmasini rivojlantirish yo‘nalishlari.....	248
Sayxdodjayeva N.I. Ijtimoiy va ekologik audit: barqaror rivojlanishni ta’minlashda zamonaviy nazorat mexanizmi.....	253
Fayzullayev J.N. Milliy iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishning xorijiy tajribalari.....	257
Tursunova N.X. «Xayot sug‘urtasining iqtisodiy mohiyati va uning aholi moliyaviy xavfsizligini ta’minlashdagi roli».....	261
Abdishukurova G.M., Bozorboyev A.R. Sug‘urta kompaniyasi balansini “Risk tetraedri” modeli asosida baholash.....	266
Abdurasulova M.O. Zamonaviy iqtisodiyot nazariyasi asoschilari.....	270

Vaxidov A. Buxgalteriya hisobining tarkibiy tuzilishi - moliyaviy va boshqaruv hisobi.....	273
Turg‘unova T., Muftaydinov Q. Iqtisodiy zonalarda ekologik tadbirkorlikni investitsion va innovatsion qo‘llab-quvvatlashning xorijiy tajribalari.....	277
Kurbanov F.U. Raqamli iqtisodiyotning moliyaviy xizmatlar bozoriga ta’siri.....	283
Umarov T.S. Qurilish sanoati korxonalari iqtisodiy barqarorligini statistik baholashning nazariy-uslubiy asoslarini takomillashtirish.....	287
Rahimova N.A. Kichik biznes subyektlarida inson resurslarini boshqarish tizimidagi muammolari va ularni bartaraf etishda zamonaviy yondashuvlar.....	291
Yangiboyev U.A. Raqamli iqtisodiyot sharoitida iqtisodiy menejment tizimini takomillashtirishning nazariy-uslubiy asoslari va amaliy yo‘nalishlari.....	295
Махкамова Н.С. Роль зеленых облигации в финансировании проектов устойчивого развития.....	299
To‘xtarova F.Y. Analysis of tourism insurance practices and their economic efficiency.....	304
Anvarov Sh.D. O‘zbekiston qimmatli qog‘ozlar bozorida investitsion muhitni rivojlantirishning institutsional va infratuzilmaviy omillari.....	308
Xalmirzayev O.A. Ko‘p obyektli savdolarida Vickrey-Clark-Groves mexanizmining samaradorligi tahlili....	313
Zaidov I.I. Qishloq xo‘jaligi mahsulotlari bozorida raqobat munosabatlarini boshqarish mexanizmlari.....	318
Rahimova N.A. Inson kapitalini boshqarishning tashkilot raqobatbardoshligiga ta’siri.....	321
Gulimboyev S.I., Rejapov X.X. O‘zbekiston oliy ta’lim tizimida ta’lim kreditlarining iqtisodiy ahamiyati....	324
Bardiyev S.U. Mintaqada raqamli iqtisodiyotning iqtisodiy samaradorligini baholash: Xorazm viloyati misolida.....	328
Qulmatova S.S. Mahalla tizimida oziq-ovqat ta’minoti zanjirini IoT va sun’iy intellekt texnologiyalari asosida intellektual boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish.....	332
Aminov S.S. Mintaqada qurilish sohasidagi innovatsion rivojlanishga ta’sir etuvchi omillar.....	336
Дадабоева М.М. Кичик бизнеснинг иқтисодийёт тармоқлари бўйича ривожланиш тенденциялари.....	340
Numonjonova N.A. Kichik biznesni rivojlantirishda investitsiyalardan foydalanish samaradorligini oshirish	344
Абдулазизов А.А. Гидроэнергетика саноати ва унда ресурс тежаш жараёнларининг хорижий тажрибалари.....	348
Muradov O.U. Sanoat korxonalarida iqtisodiy samaradorlikni oshirish bo‘yicha xorijiy tajribalar va ulardan foydalanish imkoniyatlari.....	352
Saidova M.J. Xorijiy mamlakatlarda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish tajribasi va uni O‘zbekistonda qo‘llash yo‘nalishlari.....	356
Umirova G.Sh. Qurilish materiallari ishlab chiqarish korxonalarida rentabellik ko‘rsatkichlari asosida iqtisodiy samaradorlikni baholash metodikasini takomillashtirish.....	360
Narmanov U.A., Nazarov J.B., Tursunaxmadov X.Sh. Moliyaviy risklarning iqtisodiy ahamiyati va uni boshqarishning zarurligi: risk tushunchasi va uning turlari.....	365
Nosirov S.N. Barqaror moliyalashtirish global bozorlari: zamonaviy tendensiyalar va rivojlanish muammolari.....	369
Farmanov J.Z., Sanetullaev A.E. Modeling of economic basis and forecast indicators of innovation transformation processes in agricultural entrepreneurship.....	373
Mirzataev S.M. Integration of digital and smart technologies in increasing the ecological resilience of the agricultural system.....	376
Kidirniyazov A.Sh. Development of artificial intelligence-based service monitoring systems for construction quality control.....	379
Абдуллаева Ш.Э. Халқаро индекслар асосида ижтимоий ҳимоя тизимини молиялаштириш.....	382
Mirjalolova M.M. Sun’iy intellekt texnologiyalarining O‘zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik samaradorligini oshirishdagi o‘rni.....	389
Baytanov O‘.M. Sanoat korxonalarida mahsulot sifatini boshqarishning tarmoq xususiyatlari.....	394
Умаров А.Т. Особенности развития социальной сферы в Узбекистане.....	400

**XORIJIY MAMLAKATLARDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI
RIVOJLANTIRISH TAJRIBASI VA UNI O‘ZBEKISTONDA QO‘LLASH
YO‘NALISHLARI**

**ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ РАЗВИТИЯ МАЛОГО БИЗНЕСА И ЧАСТНОГО
ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА И НАПРАВЛЕНИЯ ЕГО ПРИМЕНЕНИЯ В
УЗБЕКИСТАНЕ**

**FOREIGN EXPERIENCE IN THE DEVELOPMENT OF SMALL BUSINESS AND
PRIVATE ENTREPRENEURSHIP AND ITS APPLICATION IN UZBEKISTAN**

Saidova Mavluda Jumaboevna

Andijon mashinasozlik instituti “Iqtisodiyot” kafedrasida katta o‘qituvchisi

Annotatsiya

Mazkur maqolada xorijiy mamlakatlarda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish bo‘yicha ilg‘or tajribalar tahlil qilingan. AQSH, Yevropa Ittifoqi, Yaponiya, Janubiy Koreya, Turkiya va Xitoyda kichik biznesni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari, uning yangi ish o‘rinlari yaratish va iqtisodiy o‘sishni ta‘minlashdagi o‘rni yoritilgan.

Kalit so‘zlar: kichik biznes, xususiy tadbirkorlik, xorijiy tajriba, davlat qo‘llab-quvvatlashi, iqtisodiy o‘sish, bandlik, raqobatbardoshlik, investitsiyalar, innovatsiyalar.

В статье проанализирован передовой зарубежный опыт развития малого бизнеса и частного предпринимательства. Рассмотрены механизмы государственной поддержки малого бизнеса в США, странах Европейского союза, Японии, Республике Корея, Турции и Китае, а также их роль в создании новых рабочих мест и обеспечении экономического роста.

Ключевые слова: малый бизнес, частное предпринимательство, зарубежный опыт, государственная поддержка, экономический рост, занятость, конкурентоспособность, инвестиции, инновации.

This article analyzes international best practices in the development of small business and private entrepreneurship. It examines government support mechanisms implemented in the United States, the European Union, Japan, the Republic of Korea, Türkiye, and China, highlighting their contribution to job creation and sustainable economic growth.

Keywords: small business, private entrepreneurship, international experience, government support, economic growth, employment, competitiveness, investment, innovation.

Bozor iqtisodiyotiga yo‘naltirilgan ko‘pgina mamlakatlarda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sub’ektlari yalpi ichki mahsulotning ko‘payishiga ko‘maklashib va aholi bandligini ta‘minlab, iqtisodiyotning asosini tashkil qiladi. Rivojlangan mamlakatlarda band aholining katta qismi aynan kichik biznesda bo‘lib, ularning mamlakat YaMMni ishlab chiqarishdagi ulushi yuqoridir. Xalqaro Mehnat Tashkiloti ma‘lumotlariga ko‘ra, dunyodagi korxonalarning 90 foizdan ortig‘ini kichik va o‘rta biznes subyektlari tashkil etadi hamda ular umumiy ish o‘rinlarining qariyb 70 foizini yaratadi [1]. Bu esa kichik biznesni qo‘llab-quvvatlash davlat siyosatida ustuvor yo‘nalish bo‘lishi zarurligini ko‘rsatadi. Shu sababli rivojlangan mamlakatlarda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikka iqtisodiy o‘sish va aholi turmush darajasining oshishini ta‘minlovchi asosiy omillardan biri sifatida qaraladi.

Ko‘pgina mamlakatlarda kichik biznes subyektlari faoliyatini tartibga solishga umumiy yondashuvlar va asosiy yo‘nalishlar xosdir. Ularga quyidagilar kiradi:

- kichik biznesni qo‘llab — quvvatlashga yo‘naltirilgan maxsus qonunlar qabul qilish;

- korxonalar faoliyatining umumiy va xususiy tomonlarini takomillashtirishni, biznes bilan shug‘ullanishni istayotganlarga moliviy yordam ko‘rsatish;

- kichik biznesni rivojlantirishni ko‘zda tutuvchi ma’lum maqsadga qaratilgan davlat rejalarini ishlab chiqish;

- kichik biznes subyektlarini qo‘llab-quvvatlashning tarkibiy – tashkiliy xizmatlarini tashkil qilish;

- kichik biznes subyektlariga davlatning moliyaviy yordam ko‘rsatishi;

- kichik biznes subyektlarini kafolatlash va imtiyozli kreditlashtirish firmalarini tashkil qilish;

- kichik korxonalar faoliyatini imtiyozli soliqqa tortishni keng tarqatish;

Ko‘pgina rivojlangan mamlakatlarda kichik biznes subyektlarining vujudga kelishi va muvaffaqiyatli xo‘jalik yuritishi davlat yordami vositasi ta‘minlanadi. Ularda bu ishda katta ijobiy tajriba to‘plangan.

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning iqtisodiyotdagi o‘rniga baho berishda, eng avvalo iqtisodiy taraqqiyot uchun muhim ahamiyatga ega bo‘lgan miqdoriy ko‘rsatkichlar jumlasiga, kichik biznesning yalpi ichki mahsulot, jami ish bilan band bo‘lganlar, kapital qo‘yilmalar, eksport va boshqalardagi ulushini kiritish mumkin. Shu bilan birga mamlakatdagi kichik korxonalarning umumiy soni va har ming kishiga to‘g‘ri keladigan kichik korxonalar soni ham mazkur sektorning rivojlanganlik darajasi to‘g‘risida fikr yuritishga imkon beradi.

Kichik biznesning iqtisodiyotda bajaradigan vazifalarini tahlil qilish muhim o‘ringa ega bo‘lib, u yuqoridagi miqdoriy ko‘rsatkichlar bilan birga, kichik biznesning iqtisodiyotdagi o‘rni va roli to‘g‘risida batafsil ma’lumot beradi.

Jahon iqtisodiyotida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik iqtisodiy o‘rishni ta‘minlash, aholi bandligini oshirish va raqobat muhitini shakllantirishning asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlar tajribasi shuni ko‘rsatadiki, iqtisodiyotning barqaror rivojlanishida kichik biznes subyektlarining hissasi tobora oshib bormoqda.

Xalqaro tajribalar shuni ko‘rsatadiki, yaratilgan yangi ish o‘rinlarining katta qismi kichik biznes hissasiga to‘g‘ri keladi:

- AQSH — 65% yangi ish o‘rinlari;
- Yevropa Ittifoqi — 50–60%;
- Yaponiya — 70%;
- Koreya — 80%;
- Turkiya — 75%.

Bu ko‘rsatkichlar kichik biznesning global iqtisodiyotdagi bandlikni ta‘minlovchi etakchi yo‘nalish ekanligini tasdiqlaydi.

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning asosiy afzalliklari quyidagilardan iborat:

- yangi ish o‘rinlarini tez yaratish imkoniyati;
- bozor talabiga moslashuvchanlik;
- innovatsiyalarni joriy etishda yuqori faollik;
- aholining tadbirkorlik salohiyatini ro‘yobga chiqarish.

Jahon banki ma‘lumotlariga ko‘ra, kichik biznes rivojlangan mamlakatlarda yalpi ichki mahsulotning 50–60 foizini ta‘minlaydi [2]. Shu sababli ko‘plab davlatlar iqtisodiy siyosatini aynan kichik biznesni rag‘batlantirishga qaratmoqda.

AQSHda kichik biznes iqtisodiyotning tayanch ustuni hisoblanadi. Mamlakatda 30 milliondan ortiq kichik biznes subyektlari mavjud bo‘lib, ular aholining yarmidan ko‘pini ish bilan ta‘minlaydi [2]. Kichik biznesni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash Small Business Administration (SBA) orqali amalga oshiriladi. SBA faoliyati quyidagi yo‘nalishlarni qamrab oladi:

- imtiyozli kreditlar va davlat kafolatlari;
- tadbirkorlik bo‘yicha o‘quv dasturlari;
- biznesni boshlash va rivojlantirishga oid konsalting xizmatlari.

Natijada AQSHda yaratilayotgan yangi ish o‘rinlarining 60 foizdan ortig‘i aynan kichik biznes hissasiga to‘g‘ri kelmoqda.

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” jurnali 6-son 2026 yil

Yevropa Ittifoqida kichik biznesni rivojlantirish “Small Business Act for Europe” kontseptsiyasi asosida amalga oshiriladi [3]. Ushbu kontseptsiyaga ko‘ra, davlat siyosatida “avvalo kichik biznes manfaatlari” tamoyili asosiy mezon hisoblanadi (1-rasm).

2023–2024 yillarda Yevropa Ittifoqi mamlakatlarida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlari ish o‘rinlari yaratishning asosiy manbai sifatidagi o‘rni o‘zgarishsiz saqlab qoldi. Eurostat ma’lumotlariga ko‘ra, SMElar barcha korxonalarning qariyb 99,8 foizini tashkil etgan bo‘lib, jami mehnat bilan band aholining 63–64 foizi aynan shu sektor hissasiga to‘g‘ri keladi. Ayniqsa, yangi yaratilgan ish o‘rinlarining 70 foizdan ortig‘i SMElar tomonidan shakllantirilgani ushbu sektorning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyatini yaqqol ko‘rsatadi.

2024 yilda SMElarda band aholi sonining o‘sishi va mikro korxonalar ulushining yuqori saqlanib qolishi kichik biznesning mehnat bozorida barqaror rol o‘ynayotganini tasdiqlaydi. Bu holat kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash siyosatini ish o‘rinlari yaratishning samarali mexanizmi sifatida baholash imkonini beradi.

Germaniyadagi “Mittelstand” tizimi Yevropa tajribasining yorqin namunasidir. Bu tizim asosan oilaviy korxonalarga tayanadi va yuqori sifat, innovatsiya hamda eksport salohiyati bilan ajralib turadi [3]. Germaniya iqtisodiyotida ish o‘rinlarining katta qismi aynan ushbu korxonalar tomonidan yaratiladi.

1-jadval

Xorijiy mamlakatlarda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning ish o‘rinlari yaratishdagi o‘rni

№	Ko‘rsatkichlar nomi	Mamlakatlar	O‘lchov birligi	2023 yil	2024 yil
1	Kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarining barcha korxonalardagi ulushi	AQSH	%	99,0	99,0
		Yevropa Ittifoqi	%	99,8	99,9
2	Kichik biznes va tadbirkorlik subyektlari soni	AQSH	Mln. dona	33,0	33,5
		Yevropa Ittifoqi		26,1	26,1
3	Kichik biznes va tadbirkorlikda band aholi ulushi	AQSH	%	45,9	45,9
		Yevropa Ittifoqi	%	63,5	64,0
4	Yangi yaratilgan ish o‘rinlarida kichik biznes va tadbirkorlikning ulushi	AQSH	%	76,0	76,0
		Yevropa Ittifoqi	%	70,0	72,0
5	Kichik biznes va tadbirkorlikning iqtisodiy faollikdagi o‘rni band aholi ulushi	AQSH	x	Asosiy drayver	Asosiy drayver
		Yevropa Ittifoqi	x	Asosiy drayver	Asosiy drayver

Manba: Eurostat, Structural Business Statistics & SME Performance Review, 2023–2024

Osiyo mamlakatlarida kichik biznes iqtisodiy taraqqiyotning muhim drayveri sifatida qaraladi.

Yaponiyada barcha kompaniyalarning 99,6 foizi, sotilgan mahsulotning 55 foizi va sanoatda band bo‘lganlarning 80 foizi kichik va o‘rta korxonalar ulushiga to‘g‘ri keladi. Bunday yuqori ko‘rsatkichlar ko‘pchilik tadbirkorlarning kichik biznesga jalb etilganligidan dalolat beradi. Yaponiyada kichik biznes sohasi juda ko‘p korxonalarni (oila ko‘rinishidagi uy xo‘jaligidan boshlab to zamonaviy texnikalar bilan qurollangan firmalargacha) qamrab oladi. Aytish joizki, mazkur davlatlar kichik biznesning iqtisodiyotdagi o‘rniga asrimizning 70- yillari munosib baho berib, unga bo‘lgan e’tibor yanada kuchaytirib kelingan. Yaponiya tajribasida davlat tomonidan soliq imtiyozlari, innovatsion loyihalarni qo‘llab-quvvatlash, texnologik yangilanishni rag‘batlantirish kabi mexanizmlar samarali qo‘llaniladi.

Janubiy Koreyada esa startaplar va innovatsion kichik biznes subyektlarini qo‘llab-quvvatlashga alohida e‘tibor qaratilgan. Maxsus davlat dasturlari orqali yangi texnologik kompaniyalar rivojlantiriladi [4]. Davlat texnoparklar va biznes-inkubatorlar tashkil etadi, yoshlar tadbirkorligini moliyaviy qo‘llab-quvvatlaydi, innovatsion mahsulot eksportni rag‘batlantiradi.

Rivojlanayotgan mamlakatlar tajribasi (Turkiya va Xitoy). Turkiyada kichik biznesni qo‘llab-quvvatlash KOSGEB agentligi orqali amalga oshiriladi [5]. Davlat grantlar va subsidiyalar ajratadi, tadbirkorlik o‘quv kurslarini tashkil etadi, eksportga yo‘naltirilgan biznesni qo‘llab-quvvatlaydi.

Xitoyda esa kichik biznes ichki bozorni to‘ldirish, ishsizlikni kamaytirish, eksportni oshirishda muhim rol o‘ynaydi [6]. Davlat tomonidan maxsus iqtisodiy zonalar, soliq imtiyozlari va raqamli platformalar joriy etilgan.

O‘zbekiston Respublikasi Tadbirkorlikni rivojlantirish agentligi va Statistika agentligi ma‘lumotlariga ko‘ra, mamlakatda kichik biznesning yalpi ichki mahsulotning ulushi yil sayin ortib bormoqda [7]. Shu bois, ilg‘or xorijiy tajribalarni milliy sharoitga moslashtirish orqali yangi ish o‘rinlari yaratish imkoniyatlari yanada kengayadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. International Labour Organization. Small and Medium-sized Enterprises and Decent Work. – Geneva: ILO, 2022. – URL: <https://www.ilo.org/global/topics/small-medium-enterprises/lang-en/index.htm> (murojaat sanasi: 2025 й.).
2. World Bank. Small and Medium Enterprises (SMEs) Finance. – Washington, DC: World Bank Group, 2023. – URL: <https://www.worldbank.org/en/topic/smefinance> (murojaat sanasi: 2025 й.).
3. European Commission. Small Business Act for Europe. – Brussels: European Union, 2022. – URL: https://single-market-economy.ec.europa.eu/smes/sme-strategy/small-business-act_en (murojaat sanasi: 2025 й.).
4. Ministry of SMEs and Startups of the Republic of Korea. SME and Startup Policy. – Seoul, 2023. – URL: <https://www.mss.go.kr/site/eng/main.do> (murojaat sanasi: 2025 й.).
5. KOSGEB. Support Programs for SMEs in Turkey. – Ankara, 2022. – URL: <https://www.kosgeb.gov.tr> (murojaat sanasi: 2025 й.).
6. Ministry of Industry and Information Technology of the People’s Republic of China. SME Development Policy. – Beijing, 2023. – URL: <https://www.miit.gov.cn> (murojaat sanasi: 2025 й.).
7. Ўзбекистон Республикаси Статистика агентлиги. Кичик бизнес ва тadbirkorlik statistikasi. – Тошкент, 2024. – URL: <https://stat.uz> (murojaat sanasi: 2025 й.).